

شرلوك هلمز در گذر زمان

درگذشت پیتر هاموند فیلمساز کلاسیک تلویزیون انگلیس و سازنده مجموعه‌های تلویزیونی معروف «شرلوك هلمز» در دهه‌های 80 و 90 میلادی، پایان یک دوره استثنایی را رقم زد. با مرگ او پرونده بخش مهمی از کارهای شرلوك هلمزی بسته شد. او سازنده سه سری مجموعه تلویزیونی شرلوك هلمز است که به عنوان بهترین اقتباس‌های تصویری از داستان کلاسیک آرتور کانن دوپل به شمار می‌روند.

جام جم آنلاین: درگذشت پیتر هاموند فیلمساز کلاسیک تلویزیون انگلیس و سازنده مجموعه‌های تلویزیونی معروف «شرلوك هلمز» در دهه‌های 80 و 90 میلادی، پایان یک دوره استثنایی را رقم زد. با مرگ او پرونده بخش مهمی از کارهای شرلوك هلمزی بسته شد. او سازنده سه سری مجموعه تلویزیونی شرلوك هلمز است که به عنوان بهترین اقتباس‌های تصویری از داستان کلاسیک آرتور کانن دوپل به شمار می‌روند.

جرمی برت بازیگر نقش شرلوك هلمز این مجموعه‌ها کمی پس از پایان تولید سری آخر آن درگذشت و هاموند که به برت در این نقش علاقه زیادی داشت و نمی‌توانست بازیگر دیگری را در قالب این نقش تصور کند، تصمیم گرفت دیگر هیچ وقت به سراغ دنباله این مجموعه نرود و پرونده تولید آن را به بایگانی بسپارد. گروهی از منتقدان تلویزیونی بر این باورند که همین مساله باعث شد تا وی دیگر هیچ وقت پشت دوربین قرار نگیرد و مجموعه تازه‌ای را نسازد. از همین روست که رسانه‌های گروهی انگلستان پس از اعلام خبر مرگ پیتر هاموند نوشتند مرگ هنری او سال‌ها قبل و پس از آن صورت گرفت که او نتوانست کار جدیدی را مقابل دوربین ببرد. مرگ پیتر هاموند بهانه‌ای به دست داد تا نگاهی به تلاش دو صنعت تلویزیون و سینما برای تولید نسخه‌های تصویری شرلوك هلمز انداخته شود.

از زمان انتشار داستان «مطالعه‌ای در اسکارلت» سال 1887، افسانه شرلوك هلمز سال‌هاست که خوانندگان و علاقه‌مندان داستان‌های پلیسی و جنایی را در سراسر جهان درگیر خود کرده است. جماعت کتابخوان در تمام این سال‌ها از داستان‌هایی که شرلوك هلمز قهرمان اصلی آن بوده، استقبال خیلی خوبی کرده‌اند، اما قصه زندگی این مرد باهوش و کنجکاو که در خیابان بیکر زندگی می‌کرد فقط دوستداران دنیای ادبیات را جذب خود نکرده است. او الهام‌بخش تعداد زیادی فیلم سینمایی و مجموعه تلویزیونی بوده که همگی اقتباسی تصویری از 56 داستان کوتاهی بوده‌اند که در رابطه با شخصیت هلمز و ماجراجویی‌های دلهره‌آور و معماگونه وی به رشته تحریر درآمده‌اند. دو صنعت سینما و تلویزیون همیشه به دنبال داستان‌ها و شخصیت‌های ادبی بوده‌اند که شهرت و محبوبیت بالایی در بین مردم دارند و هنرمندان از قبل اطمینان دارند نسخه‌های تصویری این داستان‌ها به اندازه خود کتاب‌هایی که منتشر شده‌اند می‌توانند تماشاگران را به سمت خود بکشانند، به همین دلیل تولید نسخه‌های متعدد سینمایی و تلویزیونی ماجراجویی‌های شرلوك هلمز هم چیزی بود که به ناگزیر هنرمندان دو رسانه تلویزیون و سینما را به سمت خود می‌کشاند و زمینه‌ساز تولید یکسری آثار جذاب و متنوع در این رابطه می‌شد.

مامور نکته‌سنج و کلاسیک

شخصیت شرلوك هلمز اولین بار سال 1900 در یک فیلم سینمایی ظاهر شد و آخرین آنها دومین قسمت نسخه جدید سینمایی آن «شرلوك هلمز: بازی سایه‌ها» با بازی رابرت داوونی جونیور است که به مناسبت ایام کریسمس و سال جدید میلادی روی پرده سینماها رفت. این اتفاق در شرایطی رخ می‌دهد که شبکه تلویزیونی بی‌بی‌سی انگلستان سال قبل سری جدید مجموعه شرلوك هلمز را تولید کرد و در خبرها آمده که قرار است یک مجموعه جدید دیگر تلویزیونی هم براساس ماجراجویی‌های این مامور نکته‌سنج کلاسیک انگلیسی تهیه و تولید شود. منتقدان هنری از باسیل راتبون به عنوان اولین شرلوك هلمزی اسم می‌برند که توانست موفقیت فراوانی کسب کند و با نام این شخصیت شناخته و معرفی شود. او از اواخر دهه 30 میلادی بازی در نقش این افسر پلیس کار کشته انگلیسی را شروع و در 14 فیلم و مجموعه شرلوك هلمزی بازی کرد. به گفته منتقدان، راتبون اولین بازیگری بود که توانست با به تصویر کشیدن شخصیت هلمز تاثیر ویژه و بزرگی روی عموم و تماشاگران بگذارد. بسیاری از تماشاگران، شخصیت شرلوك هلمز را با تصویر این بازیگر و نحوه حرکات و صحبت کردن او می‌شناسند. فیلم‌ها و مجموعه‌های شرلوك هلمزی که راتبون بازی کرد هنوز هم سرگرم‌کننده و بانمک هستند. این در حالی است که در کارهای شرلوك هلمزی این بازیگر، اثر چندانی از شخصیت دکتر واتسن دوست و همکار همیشگی هلمز نیست. علت اصلی این امر این است که سازندگان این کارها می‌خواستند وقت بیشتری را به شخصیت هلمز اختصاص داده و تصویری گویاتر، شیرین‌تر و تاثیرگذارتر از وی ارائه دهند.

موفقیت هلمز و تلویزیون

راتبون اولین شرلوك هلمزی بود که به صورت مرتب آن سلام محترمانه را به آدم‌های دور و بر خود می‌داد. در حالی که این حرکت خیلی زود به صورت یکی از مشخصه‌های اصلی شخصیت هلمز درآمد، در داستان‌های سرآرتور کانن دوپل خالق قصه‌های شرلوك

هلمز اشاره چندانی به آن نشده بود و این حالت و حرکت فقط در تصاویر نقاشی شده کتاب‌ها به چشم می‌خورد. در محیط شهری زمانی که قصه شرلوک هلمز اتفاق می‌افتاد، آن کلاهی که هلمز به سر می‌گذاشت یک اتفاق نادر بود، اما منتقدان هنری یکصدا عقیده دارند آنقدر که شخصیت هلمز در تلویزیون معروف بود و به شهرت رسید، در سینما نتوانست مورد توجه قرار گیرد. آنها بر این باورند که هلمز یک شخصیت ناب تلویزیونی است که انگار به صورت اختصاصی برای رسانه تلویزیون خلق شده است.

نکته: مجموعه‌های تلویزیونی کلاسیک شرلوک هلمز در 3 دوره زمانی تولید و به نمایش درآمدند. شروع این مجموعه‌ها به سال 1984 برمی‌گردد که پیتر هاموند فیلمساز مطرح تلویزیونی، بازگشت شرلوک هلمز را آماده پخش کرد به همین دلیل است که هنوز هم چند مجموعه تلویزیونی که براساس ماجراجویی‌های این شخصیت در تلویزیون انگلستان ساخته شده، به عنوان بهترین کارهایی شناخته می‌شوند که هلمز و پلیس بازی‌های او را در محور قصه‌های خود دارند. مجموعه‌های تلویزیونی کلاسیک شرلوک هلمز در 3 دوره زمانی تولید و به نمایش درآمدند. شروع این مجموعه‌ها به سال 1984 برمی‌گردد که پیتر هاموند فیلمساز مطرح تلویزیونی، بازگشت شرلوک هلمز را آماده پخش کرد. این مجموعه از سوی منتقدان تلویزیونی به عنوان بهترین اثر شرلوک هلمز شناخته می‌شود که تا به حال توسط هنرمندان تلویزیون یا سینما تهیه شده است. در این مجموعه، جرمی برت نقش این کارآگاه پلیس را بازی می‌کند و در ارائه نقش خود به قدری با قدرت و توانایی عمل می‌کند که هنوز هم عنوان بهترین شرلوک هلمز سینما و تلویزیون را در اختیار خود دارد. حتی رابرت داوون جونیور هم در نسخه جدید سینمایی ماجراهای شرلوک هلمز نتوانست خود را بهتر از این بازیگر به نمایش گذاشته و خاطره خوش تماشاگران از جرمی برت را خدشه‌دار کرده و مورد تردید قرار دهد.

نگاهی که آرامش نمی‌بخشد

نوع بازی برت در نقش هلمز خاص و هیجان‌انگیز است. سکوت او در شرایطی که اوضاع بحرانی می‌شود و نحوه نگاه کردن و اشارات او، از جمله چیزهایی هستند که رفتار خاص هلمز را در قالب یک افسر آبدیده پلیس به نمایش می‌گذارند. همین نوع رفتار وی است که باعث آرامش نداشتن افراد دور و بر هلمز می‌شود و برت با توانایی خاص موفق می‌شود آن تردید مورد نظر را در دل بازیگران نقش‌های مقابل خود به وجود بیاورد. دیوید بود که (و بعداً ادوارد هاردویک) نقش دکتر داتسن را بازی می‌کنند و می‌توانند پا به پای برت ماجراهای قصه مجموعه را جلو ببرند. سری اول مجموعه شرلوک هلمز در 2 فصل 11 اپیزودی ساخته شد و تماشاگران زیادی را در سراسر جهان جذب خود کرد. پیتر هاموند پس از موفقیت کلان این مجموعه و در حالی که از او خواسته شده بود سری جدید شرلوک هلمز را در دستور کارش قرار دهد، به سراغ مجموعه دیگری به نام [171#&](#); بازرس مورس رفت. این مجموعه (که قبلاً از سیمای جمهوری اسلامی ایران پخش شده) با بازی جان ناو در 33 اپیزود تهیه شد و به صورت یک مجموعه تلویزیونی پربیننده درآمد. تماشاگران پر و پا قرص شرلوک هلمز ضمن استقبال از کار جدید هاموند، از وی خواستند دوباره به سراغ شخصیت هلمز و بازی‌های بانمک و مرموز او بروند.

هاموند 4 سال پس از پخش موفقیت‌آمیز سری اول مجموعه شرلوک هلمز سال 1992 دوباره سراغ این کارآگاه زبل و دستیار باوفایش رفت و سری جدید آن را با عنوان [171#&](#); پرونده کتاب‌گونه شرلوک هلمز تولید کرد. این مجموعه در یک فصل اپیزودی ساخته شد و دوباره جرمی برت در آن در نقش هلمز ظاهر شد. این در حالی بود که در فاصله تولید 2 سری مجموعه، برت و ادوارد هاردویک از قالب شخصیت‌های هلمز و واتسن جدا نشدند و روی صحنه تئاتر، نمایش بسیار موفق تئاتری شرلوک هلمز را بازی کردند. سری دوم شرلوک هلمز هم با استقبال وسیع منتقدان و تماشاگران همراه شد و هر دو گروه از کم بودن تعداد اپیزودهای آن گله و شکایت کردند. رسانه‌های گروهی این پرسش را مطرح کردند که در شرایطی که انواع و اقسام مجموعه‌های بی‌نام و گمنام، صاحب فصل‌ها و اپیزودهای متعدد می‌شوند، چرا شرلوک هلمز باید عمر کوتاهی داشته باشد؟ اما سازندگان مجموعه همین نکته را رمز موفقیت بالای آن ذکر کردند. به گفته آنها، جذابیت اصلی مجموعه شرلوک هلمز در همین محدود بودن آن است.

علاقه بچه‌ها به شرلوک هلمز

جرمی برت آخرین بار نقش هلمز را در مجموعه [171#&](#); خاطرات شرلوک هلمز بازی کرد که سال 1994 تولید شد. این مجموعه در یک فصل 6 اپیزودی تولید و پس از آن پرونده شرلوک هلمز، هم برای برت و هم برای هاموند بسته شد. در عین حال این مجموعه آخرین کار تلویزیونی هاموند هم به شمار می‌رود و با این مجموعه پرونده هنری وی در مقام یک فیلمساز موفق تلویزیونی (با 50 فیلم و مجموعه تلویزیونی) بسته می‌شود. جرمی برت 2 سال پس از پخش موفقیت‌آمیز خاطرات شرلوک هلمز درگذشت و این در حالی بود که او قبل از مرگ در 2 فیلم سینمایی بازی کرده بود. برت در طول 40 سال فعالیت هنری خود در حدود 70 مجموعه و فیلم تلویزیونی ظاهر شد، ولی هیچ یک از آنها موفقیت شرلوک هلمز را برایش فراهم نکردند و وی همواره با نام این شخصیت تلویزیونی شناخته و معرفی شد.

این بازیگر در زمان پخش مجموعه در گفت‌وگویی اعلام کرد: [171#&](#); یکی از نکاتی که بشدت توجه مرا به خود جلب کرده علاقه‌ای

است که بچه‌ها به این مجموعه بزرگسالانه دارند. آنها در کوچه و خیابان جلویم را می‌گیرند و با من درباره هلمز و کارهایش حرف می‌زنند. به چشم آنها من یک ابر قهرمان دوست داشتنی و باهوش هستم که می‌توانم خیلی خوب از پس حل معماهای سخت برآیم.

همین نکته توجه مرا به این سمت جلب می‌کند که مراقب نوع رفتار شرلوک هلمز و حرف‌ها و کارهایش باشم. باعث خجالت است که هلمز کاری کند که باعث تاسف این قشر عظیم تماشاگران شود.

یک نکته مهم، مصرف دخانیات توسط هلمز بود. برای این که بعدها مشکلی پیش نیاید با دختر آرتور کانن دوپل (خالق هلمز) تماس و اجازه گرفتم که مصرف دخانیات را از شخصیت هلمز حذف کنم تا برای بچه‌ها جنبه بدآموزی نداشته باشد. او متوجه ضرورت ماجرا شد و رضایت داد که این تغییر مهم و اساسی را در شخصیت کلاسیکی که پدرش خلق کرده بود، انجام دهیم. همین مساله باعث شد تا در یکی از اپیزودهای مجموعه موضوع ترک دخانیات هلمز مطرح و در رابطه با آن نتیجه‌گیری شود.»

هلمز در سینما

بری لوئیس سال 1985 در فیلم «171#& شرلوک هلمز جوان» به سراغ دوران جوانی هلمز و واتسن رفت و به دوستی آن دو در دوران دانشگاه پرداخت. نسخه‌ای که لوئیس از داستان شرلوک هلمز ارائه داد، نسخه‌ای تازه بود که شباهتی به ساخته‌های دیگر تولیدات شرلوک هلمزی نداشت. مایکل کین سال 1988 در فیلم سینمایی «171#& بدون یک نشانه» تصویر تازه‌ای از روابط کاری و دوستانه هلمز و واتسن را نشان داد. سرب کینگرلی در این فیلم در نقش واتسن بازی کرد. در یکی از قسمت‌های مجموعه فیلم سینمایی علمی-تخیلی «171#& سفرهای ستاره‌ای» به نام «171#& نسل بعدی» (1988) دو شخصیت مهم قصه، فیلم لباس‌های فضایی خود را از تن در آورده و لباس سنتی و معروف هلمز و واتسن را به تن می‌کنند تا به حل یک معما سخت داخل سفینه اینتر پرایز بپردازند! فیلم کمدی - درام «171#& تاثیر صفر» (1998) هم بیل پولمن و بن استیلا در نقش کارآگاه و معاونی ظاهر می‌شوند که خیلی شبیه هلمز و واتسن هستند و کارها و رفتارشان این دو شخصیت تلویزیونی را به یاد می‌آورد.

هنرمندان تلویزیون انگلستان سال قبل سری مجموعه شرلوک هلمز را با نام کوتاه «171#& شرلوک» روی آنتن فرستادند که منتقدان تلویزیونی از آن به عنوان یک اقتباس خوب به روز شده و درخشان یاد می‌کنند. خالقان اصلی مجموعه همان کسانی هستند که مجموعه علمی-تخیلی پربیننده «171#& دکتر هو» را تولید کردند. داستان مجموعه در لندن معاصر اتفاق می‌افتد و بندیکت کامبرباچ و مارتین فریمن، هلمز و واتسن آن هستند. ایندو پس از بازگشت از افغانستان جنگ زده (و حضور در جبهه‌های آنجا) درگیر معماهای قتل و جنایت‌های پیچیده و مرموز شهر لندن می‌شوند. اولین فصل مجموعه در سه اپیزود 90 دقیقه‌ای تولید شد.

تی وی گاید / مترجم: کیکاووس زیاری